

1472

An. VI. Nr. 11.

LUCEAFĂRUL.

Sibiu, 1 Ianie st. v.

1907.

SUMARUL.

G. Marna	Monamente antice din Roma.	I. Borcea	Ifigenia în Taarida de Goethe. (Actul III. Scena III.)
P. Dalfa	Tocmeala (poezie).	M. Canjan	Frați de cruce.
Al. Ciura	Adaceri aminte.	Dări de seamă:	Omer: Iliada, Episcopa! Atanasie al Râmnicului.
* * *	Din popor (poezie).	Cronică:	Domnii petrec, Fum, În tarnea de teatru, Hermania, Știri.
Z. Bârsan	În vis (poezie).		
I. Constantinescu	Din lamea celor mici.		

Ilustrații: Vederi din Capitolul din Roma, Satirul în odihnă după Praxitele, Venera capitolină, Lupoica cu Romulus și Remus.

ABONAMENT:

Austro-Țngaria:

1 an	12 cor.	Ed. de lax	20 cor.
6 luni	6 "	" " "	10 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor.

România și în Străinătate:

1 an	16 cor.	Ed. de lax	25 cor.
6 luni	8 "	" " "	13 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mării postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

A apărut în editura revistei „Luceafărul“

A. O. Maior

Biblioteca Copiilor

Vol. II

numeroase ilustrații.

Cel mai potrivit dar pentru

→ copii. ←

Prețul: Cor. 1.60, Lei 2. —

Omer

ILIADA

12 cântari traduse în versuri

de

George Murnu

→ ca ilustrații admirabile. ←

Primul volum din
Biblioteca scriitorilor Străini.

Prețul: Cor. 4.—, Lei 5.—

— plus porto postal 20 bani. —

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea dlor: Octavian Goga și Octavian C. Tăslăuanu.

Cu colaborarea dlor: I. Agârbiceanu, I. Al. Bassarabescu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, I. Ciocârlan, V. Cioflec, Al. Ciura, Maria Cunjan, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmnicănu, I. U. Soric.

ORICE REPRODUCERE OPRITĂ.

Monumente antice din Roma.

I

Capitolul în vechime.

Ci-că pe vremea regilor, când pe unul din dealurile de lângă Tibru s'a pus temelie spre a se zidi templul lui Jupiter, s'a găsit capul încă proaspăt al unui om cu numele Tolus. Augurii, întrebați de această întâmplare, ar fi răspuns, că acest cap înseamnă cumva locul unde s'a găsit el va fi odată capitala lumii. De aici, dela capul lui Tolus, s'a tras numele de Capitol, care s'a dat dealului. Așa spune povestea, și trebuie s'o credem, căci prorocia ei s'a îndeplinit. Capitolul a fost odinioară Olimpul împărăției romane. Înainte de a-l cerceta în starea lui de astăzi, să-l vedem în splendida-i haină de sărbătoare. Să ne închipuim pe câteva minute, că avem norocirea să trăim în vremea lui Traian, când Capitolul căpătase cea mai de pe urmă deplină a lui înfățișare de mândrie; când razele lui, razele gloriei romane, cuprindeau o mai mare întindere pe rotogolul pământului. Să ne închipuim că împăratul intră în cetate triumfător și se îndreaptă spre culmile dealului. Pe Calea Sacră din Forul Roman, cunoscută acum de noi, ne alăturăm la strălucitul, nesfârșitul alaiu. În fruntea lui pășesc, gravi și demni, strălucind în togele albe, senatorii și magistrații. Vin după dânsii bogatele prăzi luate dela dușmani, modelele în miniatură ale cetăților cucerite, »harta« țărilor supuse. În urma lor se mișcă alene, sclipind la soare, un șir de tauri albi, ale căror coroane de panglici atârnavate de coarnele aurite ne arată că sunt jertfele cerute de biruință. Vin apoi, cu capetele plecate, cu inima frântă de amar și de rușine, legați

în lanțuri frunțașii robiți ai neamului doborât; se vede după lăsatul păr zburlit, după barba multora, după portul străin și mai ales după nădrăgi, că sunt »barbari«. În urma lor merge la pas o ceată de oameni cu tunica roșie; după fascele — mănunchiul de vergi cu securea dela mijloc — ce poartă dânsii înțelegem că sunt lictorii, apozii triumfătorului. Privirile tuturor sunt ațintite asupra acestui din urmă. El, un nou Jupiter pe pământ, în stânga cu sceptrul de fides împodobit cu un cap de vultur, în dreapta cu o ramură de palmier, pe frunte cu coroană de laur, stă într'un car strălucitor, care-i tras de patru mândri telegari cu părul de zăpadă: mantia-i grea și lungă de purpură brodată cu aur ca și tunica de desubtul ei se lasă plină de falduri de pe umeri la vale dându-i un aer de nespusă vrednicie. Un rob frumos îi ține deasupra capului coroana de aur a celui mai de frunte zeu. În urma carului vin generalii, vin tribunii ostășești. Cohortele ce-i urmează, bete de veselie, cântă imnuri de preamărire, zic cântece de războiu. Și răsună pământul, fierbe văzduhul de atâta tropot, de atâtea urale și osanale de »Io triumphe!« ce însoțesc alaiul: e poporul, e furnicăria de oameni, care umple ulițele, mișue la porți, pe balcoane, la fereștri, pe terasele caselor. Corțejul cotește domol pe drumul ce șerpuie pe sușul Capitolului și în sfârșit ajunge pe înălțimea lui. Vedem în fața noastră un tăpașan lung, acoperit cu clădiri impunătoare și încunjurat cu ziduri părăsire și pornite spre cădere; sunt zidurile lui Romulus și Servius Tullius, de care acum nu mai au nevoie stăpânitorii lumii, căci acum Galii

lui Brennus, cari amenințaseră de mult Roma cu peirea, luptă îmbânziți sub aquila romană. La mijlocul tăpșanului, în partea ceva mai turtită a dealului, ascunsă despre Forul Roman de cele două rânduri de arcade cu care se isprăvește uriașul Tabularium, vedem rămășițele umile ale începuturilor: un loc închis, împrejmuț cu zid, arată Azilul lui Romulus, sălașul în care el, în lipsă de ostași, a adăpostit pe toți nemernicii din aceste meleaguri, străbunii legionarilor, de care acum tremură întreg pământul. La dreapta noastră, la capătul mai înalt despre meazănoapte și răsărit, e cetățuia: printre altarele și sanctuarele mai mari și mai mici, care înfrumțează această parte, se vede covârșind templul Junonii Moneta. Pe ziduri fâlfăie o flamură roșie: semn că feciorii romani, după cum li-i obiceiul pe fiecare an, s'au jurat sărbătorește și s'au pus sub steag. La stânga, spre partea Tiburului, pe Capitolul propriu zis, se înalță orbitor de marmură și aur mărețul templu alui Jupiter Optimus Maximus în mijlocul podișului întins, cu meșteșug făcut încă din vremea Tarquinilor.

Spre altarul ce fumează în fața templului gătit de sărbătoare se îndrumă întreg alaiul. Acolo începe ceremonia jertfelor, mulțumita adusă de triumfător părintelui zeilor, care l-a ajutat spre a se învrednici de aceasta neîntrecută cinste și fericire, de această coroană de laur, pe care acum o închină zeului împreună cu cele mai alese și scumpe prinoase făcute din prăzi. S'aude un glas adânc, răsunător de preot: pontificele cu cupa libațiilor în mână, cu capul învăluit, rostește solemn versuri rituale: cuvintele bătrâne și întunecate măresc taina și fiorul înălțător al momentului. Măruntaele boilor junghiați sunt aprinse pe altar și ard în cinstea zeului. Ele au fost cercetate de auguri: semnele sunt bune, și triumfătorul fericit își poate mulțumi pe oaspeți cu un praznic desfătător, pe ostași cu împărțășire de daruri. De acum începe vuetul și tîmbălăul celor trei zile, în care cetatea de pe șapte coline sârbează biruința asupra vrăjmașului și lășirea hotarelor sale. Teatrele și circurile se deschid și dau priveliști, care seceră aplauzele miilor de oameni; din curțile frumos împodobite de pe Palatin se împrăștie valurile melodiilor ce încântă pe curteni, din tavernele mahalalelor și mai ales din mult împoporata Subura s'aude sgomot asurzitor de tobe și surle și de chiotele norodului

de rând sghihuit de puterea roadelor lui Bachus, culese din belșug de pe coastele aurite de soare ale muntelui Albanilor...

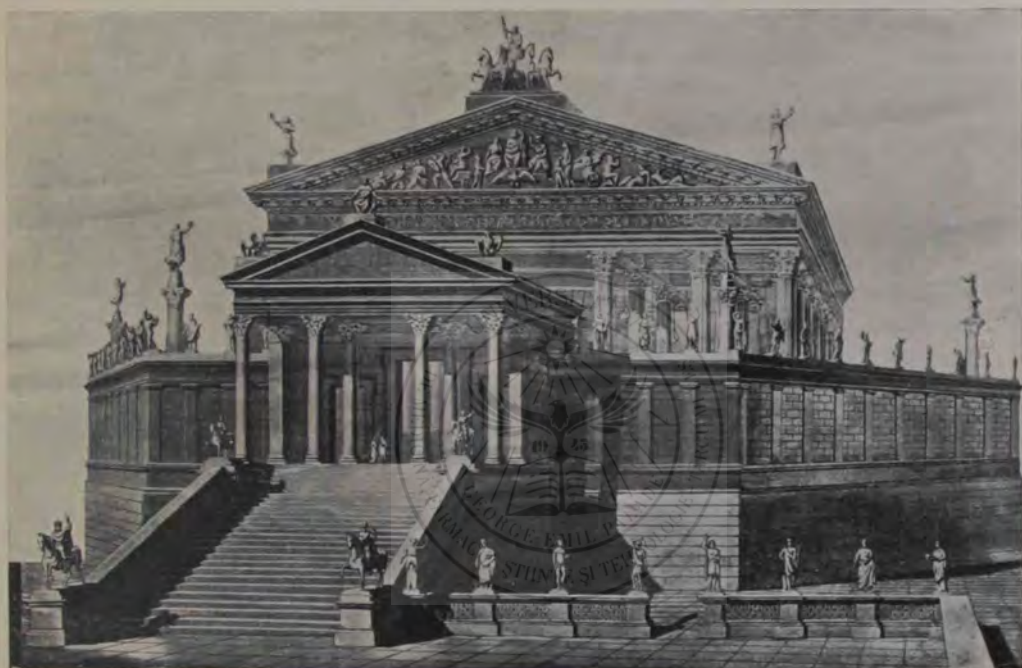
Astfel sunt zilele de mărire și de veselie ale Capitolului. Și au fost multe, nesfârșit de multe în cursul sutelor de ani, de când el își întinde tăria sceptrului peste lume! Martor de veacuri stă acest neasemănat templu, care de atâtea ori — ca pasărea Fenix — a răsărit mai strălucitor din cenușa focului și a trăznetelor. Lacomi ochii noștri se minunează de cea din urmă restaurare a lui, pe care evlavia și cinstirea vremii a făcut-o cu câtevazeci de ani înainte, sub Domițian, cheltuind două mii de talanți, vr'o șizeci și șapte de milioane lei). Privindu-l de jur-împrejur, ne uimește prin mărime și cuprins: el se întinde pe o suprafață de trei mii și trei sute de metri; porticul lui din față e de douăori atâta cât al Partenonului. Dar mai mult ne uimește materialul scump din care-i făcut: marmora din Pentele cu răsfrângeri viorii dela șirurile de coloane înflorite la capătul de sus ce-l încing de trei ori din față și din cele două laturi lungi; bronzul aurit cu care e îmbrăcat acoperișul și favanul lui, aurul fără milă presurat în toate părțile. Comorile de frumțeți și bogății din afară, din năuntru și de desuptul lui, podoabele arhitectonice, înfloriturile în piatră și în colorii sunt atât de multe și felurite, că ne ametește numărul și strălucirea lor.

În triunghiul fațadei întoarse spre meazăzi, deasupra frizei cu capete de boi și cu ghirlande, vedem reliefuri minunate: la mijloc stă Jupiter cu sceptrul în mână, alături regina zeitelor Junona și războinica Minervă; Soarele și Luna mână câte un car cu telegarii îndreptați spre grupul dela mijloc; în dosul lor două cete de Ciclopi bat cu ciocanul pe ilău; Tibrul întrupat și zeita pământului stau culcați la cele două unghiuri. Pe vârful din față a clădirii se vede un car cu patru cai de bronz, la cele două capete câte un car cu doi telegari, statuile lui Marte și a Minervii, și la colțuri câte un vultur.

Trei porți mari de bronz duc în locașurile sfinte. Două altare, unul pentru zeita tineretii Juventas în pronaos, altul înăuntru pentru zeul hotarelor Terminus, au înțeles adânc: aceste două zeități au fost singurele cari, la întrebarea făcută de auguri, n'au vrut să-și lase locul acesta, când Tarquiniu pentru întâia dată

a hotărît a clădi aici templul lui Jupiter. Augurii au priceput din aceasta, »că hotarele statului vor fi nestrămutate și că nimic nu va putea slăbi vînjoasa tineretă a Romei«. Aruncăm o privire pe porți: în fundul celor trei săli sfinte ale templului răsar chipurile mari, maestoase ale celor trei zeități de frunte: Jupiter, Junona, Minerva, cele mai strâns legate de sufletul Romanilor. La poalele lui Jupiter, care stă în sala mai mare dela mijloc, se văd grămezi de pri-

Mauritanilor, se cutremură la glasul poruncii sale, se închină cu smerenie sceptrelui său cel înfricoșat, căci măritul său vultur plutește în văzduh amenințând cu ghiarele-i ascuțite, și fulgerile îi doboară și spulberă pe ceice ridică fruntea semeț. Feciorii săi, Erculii romani, cari prin trudă eroică strunesc și răpun puterile vrăjmașe și măresc hotarul împărăției sale, au deschisă calea gloriei spre el, mult râvnita lor țintă: Olimpul său îi primește jubilând și le împarte

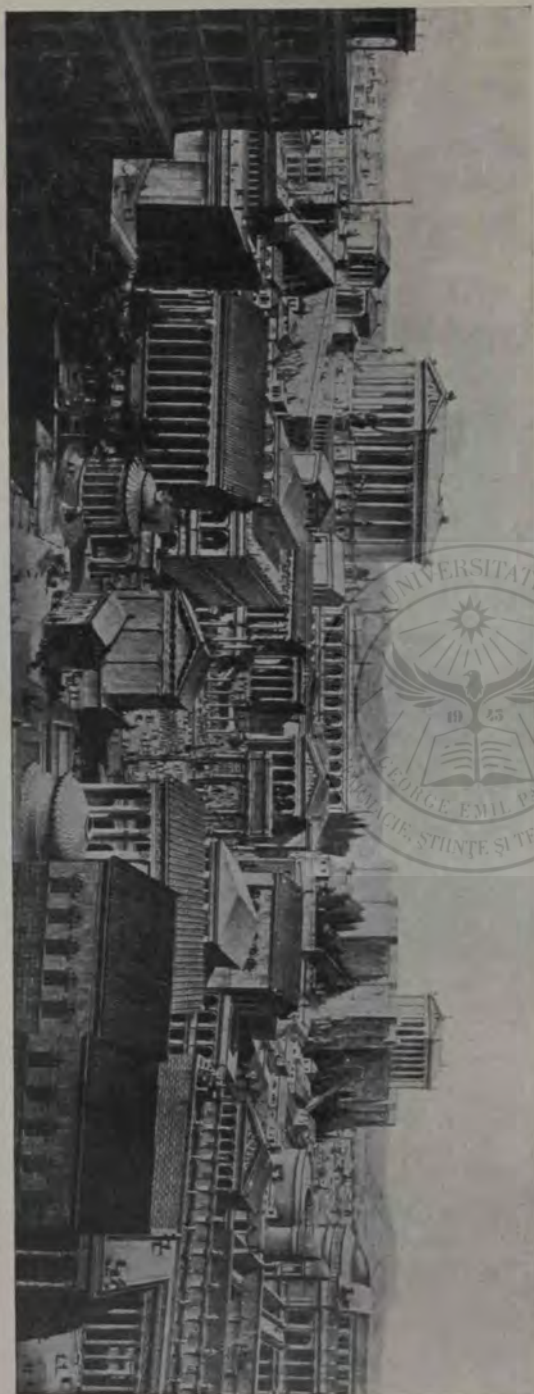
Capitolul: Templul lui Jupiter reconstruit (cu unele greșite deosebiri de textul nostru).

noase de mulțumire, sute de coroane de aur și de laur; în preajmă o pădure de chipuri de marmoră și de bronz și de alte metale neprețuite, daruri aduse de biruitori, de generali și de toți dregătorii înalți, cari își iau în primire slujba, sau de popoarele străine, cari vor să câștige mila zeului ce tronează pe Capitol.

Și-i mare, puternic, neîmpăcat acest zeu de pe Capitol! Stăpânire mai întinsă n'are nimeni peste țări și mări. Patru unghiuri ale pământului, din ostrovul aspru al războinicilor Britani până în țara sălbaticilor Parți și până la Nil, de pe malurile înverzite ale Rinului teuton până în pustiurile bănuite de arșiță ale Numizilor și

coroana nemuririi. Titani răzvrățiți, trădătorii și nelegiuții sunt, ca și Manlius Capitolinul, prăpăstuiți de pe stânca Tarpeii ce se înalță ruptă la poalele palatului său. Șiruri, șiruri de preoți cu mantia până la pământ vin în tot anul să-i facă jertfe și rugăciuni pentru a se împlini oracolul ce răsună din vremea lui Tarquiniu cel mândru, că »deapururi va domni peste lume Roma și Jupiter de pe Capitol«.

Și totuș — abia curg două sute de ani dela Traian, și Capitolul păgân se sgduie, stăpânirea-i e în primejdie. Înzadar fulgeră și tună atotputernicul Jupiter; înzadar el sdrumecă mii și mii de vieți nevinovate ce proslăvesc pe noul zeu,

Templul lui Jupiter.

Tabularium
Forum Roman.

Cetățuia și templul Janonei Moneta.

pe Dumnezeu dragostii răsărit din Iudeia. Acesta rămâne teafăr și nevătămat ca și prorocul Daniil în mijlocul leilor; arma și focul nu-l pot atinge, căci el este Duh, și Duhul e mai presus de toate țăriile pământești: a lui este biruința din urmă.

Înainte de a-și părăsi locașul străvechiu, Jupiter încearcă asupra dușmanului cea din urmă lovitură de moarte: El înarmează brațul lui Dioclețian împotriva creștinilor și mai vârtos a celor din Roma. Atunci îi sclicește pe frunte bucuria asfințitului; în mijlocul clericilor păgâni ce vin cu alaiu spre Capitol pășesc umiliți și galbeni de durere trei creștini: Marcelin, episcopul orașului Roma, și diaconii săi Straton și Casian. Un minut de vinovată șovăire în fața morții i-a făcut să se lepede de credința lor; lepădarea aceasta trebuia să se facă acum sărbătorește în fața lumii întregi. Ajuns pe Capitol, episcopul se rupe din mulțime și aduce zeului păgân prinsoșul de tămâie cerut de proslăvitorii lui. Totodată în curtea mare de înaintea templului se ridică un rug: sunt cărțile sfinte ale creștinilor. Cei trei apostafi pun evangeliile cu mâinile lor pe rugul, cu care și-au răscumpărat viața. Jupiter va fi râs atunci în hobot; dar râsul lui a fost scurt, triumful lui a fost o nălucire. Marcelin, îmbărbătat și pocăit de fapta-i rușinoasă, cade iar la picioarele lui Isus și-și plătește vina cu pedeapsa mucenicului. Zece ani după aceea împăratul Constantin, zdrobind cea din urmă împotrivire a păgânismului la porțile Romei, se urcă triumfător pe Capitol și împlântă semnul biruinței sale, simbolul credinței noi. Zeul învins se întoarce în noaptea din care s'a ivit și lasă pradă pustiului și barbariei locașul strălucirilor sale. Furtună și întunec învâluie veacuri întregi Capitolul; toate bogățiile și frumsețile lui s'au risipit, și peste rămășițele jalnice ale mării lui au crescut tufșuri și mărăcini. Păstorul își pășteă caprele pe costișele capitoline, și din fluerul lui doiniă cântecul uitării.

Când mai apoi drumeții evlavioși ai veacului nou întrebau de trecutul îndepărtat al Capitolului, Cartea minunățiilor («Mirabilia urbis Romae») le răspundea în poveste zicându-le: »Se chiamă

eră un palat împodobit mai mult cu aur și cu pietri scumpe, care prețuia cât a treia parte din lume. În el erau tot atâtea statui ca și ținuturi pe pământ și fiecare avea câte un clo-

Capitolul: »Satirul în odihnă» după Praxitele.

Capitolul: Venerea capitolină.

Capitol, căci el a fost capul lumii întregi, căci consulii și senatorii locuiau acolo spre a cărmui cetatea și lumea. Partea din afară a muntelui era acoperită cu ziduri înalte și tari, cari prutindeni erau îmbrăcate cu sticlă și aur și de minune încadrate cu lemn. Iar înlăuntrul cetății

era un poțel atârnat de grumaz. Cu meșteșug vrăjit ele erau așa făcute, încât dacă se răscula vre-un finut al împărăției romane, începea chipul lui să se miște. Atunci sună clopoțelul dela grumaz, și prorocii Capitolului, cari veghiau acolo, vestiau Senatul de primejdia împărăției».

Capitolul: Lupoica cu Romulus și Remus.

Tocmeala.*)

Când se pomeni Păcală
Pe pământ iar... s'a 'nchinat;
Apoi s'adânci 'n desimea
Unui codru neumblat.

Și sub cetini verzi, la umbră,
Fără grije de nimica:
Stă, zicea cu drag din fluer,
Cât de mare-i ziuica.

Brazii, auzindu-i cântul,
Ramurile-și clătinau;
Pasările, fermecate,
Pâlcuri prin văzduh săltau...

Dar s'a săturat la urmă
Prin păduri de hoinărit
Și 'ntr'o zi, din munți pornește
Cătră șesul înflorit.

Tot coboară, pe-o potecă,
Merge... până dă d'un sat,
Iar acolo, ce 'ntâlnește?
Oameni mulți, în drum, la sfat.

Tulburăți grozav în suflet
După față se vedeau;
Și, cu vorbe aspre, tocmai
Despre popa lor vorbiau.

— »I-am muncit!.. și 'n loc de plată:
»Bice-mi dete, peste spate!..«
(Se plângea amarnic unul)
»Ați văzut așa dreptate?»

— »Nu-i plății« zicea un altul,
»Niște bani, la timp... și-acum:
»La mezat îmi pune casa!
»Voiu fi scos, cu-ai mei, în drum!«

D'al de-acestea, multe încă,
Oamenii spuneau de-a rândul, —
Văicărându-se de popa
Și cu toții blăstămându-l...

Auzind așa Păcală,
Se apropie și el:

— »Bună vremea!.. Cum?... se poate?...
»Popă?... și așa mișel?...«

— »Hei!« un moș oftă cu jale,
»Popă ca al nostru... nu-i,
»Poate 'n toată țara, altul...
»Bată-l Maica Domnului!...

»Câți moșneni, cu stare-odată,
»Azi cerșesc din sat în sat;
»Căci prin uneltiri, hainul,
»De avere i-a secat!

»Doar' să ia!.. de dat: în viață-i,
»N'a dat unui om, o pâine!..
»N'are de creștin durere:
»Nici cât' ar avea d'un câine!

»Sufletul din trup ți-l scoate,
»Când la muncă te tocmește;
»Și să nu crăcnești o vorbă,
»Că și trupu ți-l ciunțește...

»Uite, dela el din slujbă,
»Chiar și-aseară au eșit
»Doi flăcăi... ciunțiți, săracii,
»Nu se poate mai cumplit.

»Pentru o nimica toată,
»Intr'atât s'a 'nverșunat:
»Că la amândoi, cu briciu,
»Nasul!.. nasul le-a tăiat!..

»Frați erau, în satul nostru
»De curând veniți acū!..«
Lui Păcal' un fier d'odată
Inima i-o străbătă.

— »Frați?... Și unde-s?... — În căsuța
»Babei Stana... vezi?... coala!..
»Ca să-i lecuiască, baba
»I-a chemat din drum la ea.

»Că e mare doftoriță!
»Pentru ori ce fel de rană
»Are 'n cap câte-un descântec,
»Și prin lăzi vr'o buruiună.«

— »N'or fi doar' ai mei!« Păcală
Se gândia îngrijorat...
Și 'nspre casa arătată
Pasul iute și-a 'ndreptat.

*) Din »Isprăvile lui Păcală«, ediția II, prelucrată din nou, ce va eși în curând de sub tipar.

Când intră 'n căsuța joasă,
Tresări.. Acei flăcăi,
Ciumpăriți de briciul popii,
Crud, erau chiar frații săi.

— »Doamne!.. Voi?... în starea asta?...
»Cum ajunserăți aci?...
— »Vai de noi!« oftară frații,
Și începur' a-i povesti:

De tâlhari, — știi tu, atuncea,
Noaptea 'n codru? — urmăriți:
Furăm prinși, bătuți amarnic,
Pân' la piele jefuiți.

Am scăpat... abia cu zile.
Și venirăm, pe un drum,
Pân' ajunserăm în satul
Unde ne aflăm acum.

— »Ce ne facem, dragă frate,
»Făr' un ban, și nemâncați,
»Prin străini?... Să cerem milă?
»Haide, să intrăm argați.«

Când ziceam așa, în cale
Iat' un popă ne ești:
Popa chiar din satu-acesta...
El, în slujbă ne primi.

Insă... știi cu ce tocmeală? —
Bată-l Precista să-l bată! —
De ne-om supără pe dânsul:
Să ne taie nasu 'ndată. —

Ai mai auzit ca asta? —
Iară de s'o mânia
El pe noi vr'odat'... atuncea:
Noi să-i facem tot așa...

Și-am eșit la câmp cu plugul.
— »Iacă!« popa ne grăi.
»Să-mi brăzdați azi locu-acesta.
»La ameză, voiu fi aci...

»De mâncare voiu aduce...«
— »Bine!... las' pe noi!« grăim.
Și pe lucru ne așternem,
Și arăm vârtos, ... muncim!....

Dar ameza... vine, trece...
Iar cu prânzu, el, să vie:
Ți-ai găsit!... nici pomeneală!...
A sosit... pe la chindie!

— »Cum?... așa târziu, stăpâne?...
— »Cam târziu... V'ăți supărat?...
— »Nu!... dar... ne veniă sfârșeală,
»De flămânzi.« — »De! s'a întâmplat!...«

»N'a fost gata de mâncarea...«
Iar în ceealaltă zi,
Popa și mai pe 'nserate
Cu-ale prânzului veni.

— »Vai!... da ce-ai de gând, părinte?
»Să ne ții tot nemâncați?...
»N'a fost gata nici azi prânzul
»Mai la vreme?...« — »Nu, argați.«

»Sunteți supărați pe mine?...«
— »Ei!... ba bine că n'om fi!...«
— »Da?...« Și p'amândoi, cu briciul,
»Uite cum ne schilodî!...«

— »Hai, plecați unde stăpânul
Mai la timp cu prânzul vine!

»Nu fac eu de voi« ne zise,
»Și nici voi, cum văz, de mine.«

Iată-ne povestea, frate. —
Cât ne bucură 'ntâlnirea!...
Dar tu... ce faci?... Lui Păcală,
Flacăra-i eră privirea.

— »Va să zic' așa cu popa?...
»A!... lăsați, lăsați pe mine,
»Că mi-l joc eu d'azi încolo! —
»S'auzim băieți, de bine!«

Și zicând, porni spre ușe.
— »Ce fel?... pleci... abia sosit?...
»Unde mergi?...-l întreabă frații.
— »Plec!« răspunse el grăbit...

»Să mă bag și eu la popa.«
Ei stătură 'n loc mirați:
— »Cum, măi frate?... nu ești zdravăn?...
»Vrei și tu ca noi să pați?«

Dar el nici că-i mai ascultă.
Ese 'n drum și hai, nainte.

Iată mi-l în curtea popii.
— »Bine te-am găsit, prea sfinte.«

Popă, — nalt, c'o barbă roșe,
La privire 'ntunecat —
De pe scaun, din cerdacu-i,
În picioare s'a sculat.

— »Bun sosit, măi băietane.
 »Ce te-aduce pe la noi?«
 — »De vr'o slugă, n'ai nevoie?
 »Sau de vr'un cioban la oi?...«
 »M'aş băgă, de-acum, cu anul.«
 — »Ei, ba cum nu?... Şi cioban,
 »Şi argat îmi trebuieşte...
 »Spune, cât îmi ceri pe an?...«
 — »O, cât pentru asta, lasă, —
 »Lesne-ajungem la 'mpăcare.
 »Țiu mai mult la casă bună
 »Decât la sămbrie mare.
 »Nu-ți cer nici un ban, părinte;
 »Las' — la buna-ți chibzuială,
 »Ce-î vrol să-mi dai«. — »Prea bine.
 »Te primesc!... Dar... c'o tocmală:
 »Tu pe mine vre-odată
 »Dacă te vei mâniă,
 »Să-ți jupoiu cu cosorelul
 »De pe spate o curea.
 »Dimpotrivă, eu pe tine
 »De m'oiu supără, să ai
 »Drept și tu de pe spinare
 »O curea atunci să-mi tai.«
 — »Aș!... te văd om bun, prea stinte;
 »Nu-s nici eu... cum ți se pare;
 »S'ar putea s'ajungă treaba
 »Între noi la supărare?...«

— »Nu,... dar... asta mi-e 'nvoiala
 »Cu argații... Vrei?... te-oprese.
 »Nu voești?... e largă lumea!«
 — »Vreau!... de ce să nu voiesc?...«
 — »Iară anul, băietane,
 »Ți se va 'mplini, știi când?
 »Prin frunzișul verde cucul
 »Când s'o auzi cântând.«
 — »Bun!... s'a isprăvit tocmăla?...«
 — »Încă nu... mai stai, rumâne,
 »S'o și scriem. Vorba, sboară.
 »Numai ce e scris rămâne«.

Și luând condei, cerneală,
 Se așează popa, scrie...
 — »Iac' așa!... s'avem la mână
 »Amândoi câte-o hârtie«.

»A!« — scriind, gândiă 'ntru sine,
 »Bine-mi merse astăzi treaba.
 »E puțin folos adică.
 »S'ai argat... doar pe degeaba?...«
 »Și-l legaiu, sărmanul, zdravăn,
 »Cu înscrisul... ce-mi mai pasă?...«
 — »Hai, băietate, na!« Păcală,
 În serpar hârtia 'ndeasă.
 Iar în gându-i, vesel și el:
 — »Stai, părinte prea einstit!
 »Nu-ți găsiseși pân' azi omul,
 »Dar acum... ți l-ai găsit!«

P. Dulfu.

Aduceri aminte.

IV.

Toamna, când zarea se posomorîă și vântul spulberă prin livadă frunze uscate, băieții ne adunam cu toții în preajma focului, și ascultam poveștile posnașe ale baciului Gherasim.

Mare meșter eră el, săracu!

La adunatul cucuruzului, stam sgrebulit pe oiștea carului, cu biciul în mână, să țin paza boilor, mândru de încrederea pusă în mine. Îmi eră frig, și de căteori vântul trecea mai înțețit prin frunzele răsucite ale păpușoiului, îmi veniă totdeauna în minte povața mamei: »bagă de seamă, să nu răcești.« Îmi eră însă

rușine să zic ceva. Visasem vara întreagă să vin acasă în carul încărcat, deasupra tuleielor proaspete și a bostanilor. Cum eră să-mi prăpădesc acest vis frumos, de teama unui vântuleț mai rece?

Boii pășteau alături, ținsind pe nări suluri albe de aburi, privindu-mă, din vreme în vreme, cu ochii lor mari, de o adâncă îndurerare...

Alături Valea Cerniții curgea, cu un clipocit molcom de unde, rece și limpede, de-î puteai numără toate petricelele.

Prin valul cernit al înserării, abia mai vedeam pe tata, stând de marginea porumbiștii și dând

zor lucrătorilor. Vedeam înlădierea lucrătoarelor, risipite prin foile cari foşneau uscat, auziam, tot mai puţin desluşit, frânturi de cântece, glume şi chiote, cari periau în grabă, pierzându-se în pacea măreaţă a înserării.

Aţipiam ghemuit pe oişte.

Din când în când mă pomeniam, când boii suflau prea aproape de mine, sau când venia vr'o lucrătoare să descarce sacul peste vrafal de lângă căruţă.

— Hai, domnişorule, să te duc acasă, în braţe.

— Nu vreau, mă duc cu carul.

— Du-te, domnişorule, strigă un flăcău din porumbişte, dacă te duce în braţe...

— Du-te, zău, — zicea baciul Gherasim — că-i mai bine ca în car.

— Dar D-ta de unde ştii, de-ţi umblă gura,

— zise fata, cu ciudă — că eşti bătrân acum.

— Bătrân, bătrân, dar tot îmi mai aduc eu aminte... Heeei, draga mea, dacă tocmai vrei să-ţi spun drept...

Şi în vreme-ce el începea să croiască vre-o păcăleală pentru fete, flăcăii râdeau cu capul pe spate, nevestele cu capul în piept, iar fetele se strecoreau care în cătrău, înjurându-şi cu multă ciudă.

Târziu, când stelele tremurau în văzduhul de vrajă, carele porniau a lene, cu un scârţuit de povară multă.

Luna într'argintă câmpul şi valea, prin frunzişul căreia întrezăream scăpărări de lumină.

Îmi săria somnul, nu-mi mai era frig nici la mâni, nici la picioarele înrouate, şi priviam de sus, cu o bucurie amestecată cu teamă, la lumea de jos, la trecătorii, cari mi se păreau aşa de mici şi de piperniciţi.

Când carele intrau în curte, mama mă luă în braţe, mă certă de ce am rămas atâta vreme, prinzindu-mi mâinile reci ca de ghiţă. Intram în culină şi căldura mă cutropia cu totul. Simţiam cum iese răceala din mine, cum trupul meu devenia din ce în ce mai uşor, cum flacăra luminii se întinde şi se comprimă, împodobită într'un pânjinis roşietic.

Când mă pomeniam dimineata, lucrul cel dintâi era să văd, dacă lucrătorii se apucaseră de desfăcutul porumbului, încă de cu seară.

Şi cum, cel desfăcut era deja cărat în pod, mă mulcomiam, gândindu-mă, că lucrul acesta nu s'a săvârşit în lipsa mea.

Spre înserat, când se apucau de lucru, eram şi eu acolo, cu câţiva prieteni de seama mea. Cocoţaţi de-asupra grămezii de tulei, desfăceam şi noi foile cu mare zor, asvârlind tuleii într'un colţ. O lampă mică atârna de grindă, răspândind o lumină somnoroasă.

Şi glumele se porniau şiroi; fetele adunate într'un loc cântau de dragoste, bărbaţii pufăiau din pipele lor cărămizii, slobozind fumul pe nări, în aţe subţiri şi alburii. Din când în când, câte un tuleu îşi greşiă calea înadins, lovindu-l pe baciul Gherasim. Mai ales nasul şi pipa îi erau mai primejduite.

La început se făcea că nu bagă în seamă. Pe urmă mormăia cu luleaua între dinţi:

— Haide — hai, fetelor, că mă ridic eu la voi...

Când gluma se prea îngroşa, ori când vre-un tuleu mai bine îndreptat îi svârliă pipa cât colo de săriau scantei în toate părţile, el se ridică mănos, pornind înspre fete.

Eră o gălăgie şi un chiot, să-ţi plesnească urechile. Fetele tipau fricoase, revărsându-se care încetrau peste grămada tuleilor, ca un stol de păseri speriate.

Dintr'o aruncătură puneă mâna pe cosiţele vr'uneia.

— Baciule, zău n'am fost eu, să mă iee dracu!

Ce, n'ai fost tu? Apoi de ce fugi, că omul de omenie stă pe loc, când n'a făcut nimic?

Şi o cuprindeă peste mijloc, sărutând-o cu puterea.

Fata se sbăteă în braţele lui, cu înlădieri de şerpe, scăpându-i cât ai clipi din ochi.

— Să-ţi fie ruşine, om bătrân...

— Să vă fie şi vouă, dacă nu vă mai astâmpăraţi...

— Zeu, baciule, eşti bătrân — îi zicea un flăcău — şi-ţi stă gândul la fete.

— Ce bătrân, mă, ca la un adică nu mă dau eu pe voi. Dacă sunteţi nişte mămăligi nefierte — tăceţi din gură!

Nici nu era bătrân baciul Gherasim, dar cum îl ştiau holtei cam tomnatic, nu-l mai slăbiau din vorba asta, că nici el nu prea cruţă pe nimeni, când apucă odată pe gura lui!

— Ian mai ziceţi, măi, din glăjuţa aia... care aţi şterpeli-o?

Şi glaşa cu rachiu trecea din gură în gură şi toţi închinau în cinstea tatii, ori a copiilor, cari erau acolo.

— Să trăiești, domnișorule, să te vedem mare și voinic...

— Să te vedem popă la noi, pe când o fi domnu bătrân...

Și glaja trecea din mână în mână și glumele se porniau mai cu nădejde.

Intr'un târziu când chiotele se mai potoliau și ochii clipeau din ce în ce mai des, Gherasim începea vorba:

— Să vă spun, oameni buni, ce groază m'o mâncat mai în iarnă...

— Lasă, nu mai spune, strigau femeile într'o gură, cunoscându-i năravul, de a iscodi lucruri grozave, ca să le bage în boală și să tremure, când s'or duce acasă, pe întunec.

— Spune numai, îl rugau bărbații.

— Ce să mai spună... nu vedeți că minte...

— Ba să fie a dracului cine nu mințește — răspunde el, trăgând cu ochiul — că asta ce vă spun s'a chiar întâmplat... Că doar n'am fost singur. Și, cum zic, l-am văzut pe Batăl-crucea așa cum îl văd aci pe Ionuț, de lângă mine, cu pipa în gură, și par'că și cam sămăna puțin...

— Ba cu tine sămăna, Gherașime.

— Ba cu tine, mă, că aveă așa un nas lung și roșu, de par'că scotea schintel din el.

Și povestea curgea înainte, din ce în ce mai îngrozitoare; vedeam cănele, cu ochi de flăcări, care se schimbă în om după ce se da peste cap de trei ori, vedeam pe baba din capul satului călare pe o mătură, sburând peste coperișuri, vedeam pe Batăl-crucea cu limbă de pară și cu picioare de cal, scuipând foc și cătran.

O adiere de groază plutiă deasupra capetelor noastre, strângându-ne inima, ca într'un clește.

N'ar fi îndrăsnit nici unul să-și caște gura; ascultau cu toții înmărmuriți, cu ochii țintă la povestașul, a cărui gesturi se desemnau, în proporții uriașe, pe perețele de alături. Un tleu isbit din greșală în crucea ferestrei ne făcea să țipăm de groază, și să ne apropiem mai tare în deolaltă.

A doua zi, după niște visuri îngrozitoare, îl întrebam, dacă l-a văzut aevă pe Necuratul.

— L-am văzut, domnișorule, cum să nu-l văd. Vezi că eram cam beat și Batăl-crucea trage la mirosul de beutură...

În serile lungi de iarnă, când sfârmiă cucuruz pe cornul vetrii, spuneă poveștile cele mai frumoase. Nu mai pomeniă de strigoi și de priculici acum, căci nu mai erau fete și neveste, să le bage în groază. Cum stam așa pe genunchiul lui, vedeam desprinzându-se din vâlvătaia focului: feți-frumoși și Cosinzene, balauri cu șapte capete și cai ce mânâncă jăratec... Ascultam cu groază povestea copiilor pierduți în pădure, cum mama pădurii îi încuiase într'o cușcă de fier, ca să-i mânânce; vedeam pe Pipăruș Petru lup-tându-se voinicește cu smeul și asvârlindu-și buzduganul cale de trei poște; vedeam pe Cenușoța, mișunata fată de crai, cum Făt-frumos o ia de nevastă, după ce cutrierase lumea întreagă, să-i dea de urmă... vedeam împărăția de sub apă... ostrovul cu palatul de glajă... și țara împietrită de un vrăjitor fără inimă.

Vedeam — vedeam ori visam eu oare?

Căci vedeniile aceste de vrajă mă mângăiau și în somn și nici astăzi nu-mi pot da seama de limita care despărțiă atunci povestea de vis, visul de viață...

Al. Ciura.

DIN POPOR.

Mult mă 'ntrebă inima,
Doru mi de cineva?

I-am spus că mi dor și jele,
De finerețele mele.

Că le port cu mult năcaz
Și cu lacrimi pe obraz.

Dar de lacrimi nu țin seamă,
Că le-oi șterge c'o năframă,

Ci mi milă de obraz,
Că rămâne fript și ars.

Un vis.

Ce mohorâtă fii și noaptea ceea!...
De prin zare
Nori grei steteau să cadă
Pe pământ...
Ici-colo câte-un fulg de zăpadă
Pe la lumini de felinare...

Sau câte-un geam se clătină de vânt...
Incolo... nimeni; ulița pustie...
— Eră târziu... veniam încet acasă
Simțind cum peste sufletu-mi se lasă
A anilor pierduți zădărnice...
Veniam încet... și nu pe calea dreaptă;
Știam că nimeni... nimeni nu m'asteaptă.
— Văzduhul tot părea încermenit
Și de desubtul lui cetatea moartă...
Ajung târziu înfrânt și ostenit,
Iar plopii, cei doi paznici dela poartă
Priviri dojenitoare îmi aruncă...
Ce ostenit eram... dar nu de muncă,

De multă vreme pierdută...
— Urc scările, trei rânduri, la mînsardă...
O lampă ametită 'ntr'o firidă
De-abia, de-abia se mai țineă să ardă,
Inviorând răceala 'ntunecată...
Ajung... iau cheea de sub cărămidă
Și dau în lături ușa...

Și deodată
O revărsare de lumină vagă
Ca ceea ce pătrunde prin ferești
In diminețile de iarnă
Mă pironi în prag; odaia 'ntreagă
Eră o peșteră
Și peste tot o liniște adâncă...
Jur împrejur, erau păreți de stîncă
Cu dungi săpate 'n ei și înegrite
De vremea meșteră...

In mijloc, înainte-mi se ridică
O lespede de piatră 'ntunecată...
Eră ca de pe vîrfuri prăvălită...
Pe ea deschisă sta o carte mare...
— Și cum steteam în prag prostît de frică
Din umbra unui unghiu se deslușește
Încet și tot mai mult o arătare
Alunecînd spre mine tot mai albă

Cu fruntea ei brăzdată,
Cu ochii mari și plini de bunătațe,
Cu fața ei duios îngădurată...

Zimbîndu-mi trist spre lespede mă chiamă
Și 'mi zice: »Vino fără nici o teamă,
Alungă-ți de pe ochi pustul ceții,
Căci zorii zilei de-astăzi se coboară!...
De cînd te-astept! Pe unde umbli tu
De ți prăpădești avîntul tinereții
Nepăsător de vremea care sboară?!...
Sunt soartea eu... și-aceasta-i cartea vieții,
De-apururea bătrîna și cuminte...
— Sfios întreb și zic: »de-i drept aceea
Că viețile-s urzite dinainte,
Îndură-te... îndură-te de mine
Și-arată-mi pagina vieții mele!«
— Ea nemișcată 'n fața mea rămîne
Și-mi zice 'ncet: »Apropie-te dar!«
Și 'ncepe-apoi cu degete bătrîne
Să răsfoiască mîrmurînd amar;
»Vezi... fiecare filă e o viață
Și fiecare viață e o lume...«
Și tot așa... cu vorbele-i domoale
O văd numai oprindu-se deodată
In fața unei foi curate, goale

In negru încadrată:
»Aceasta-i pagina vieții tale!«
— Și nici o slovă nu e pentru mine?«
Întrebai atunci pătruns de jale —
»Dintru 'nceput ți-am dăruit puțința
De-a te 'nălța din lanțurile humii,
De ați alungă prin cîntec suferința
Și de-a simți adînc durerea lumii...
Dela 'nceput ți-am îndulcit cuvîntul
Și minții tale datu-i-am avîntul
De-a colindă pe 'ntinsul cel senin,
Iar cîntecului tău i-am dat căldura
De-a potoli durerile și ura!...
In cartea asta însă nici un rînd
N'am îndrăznit să scriu; nici rău, nici bine
Tu ești copilul zărilor senine,
Ești răsfațatul imnurilor sfînte,
Tu fericit copil al libertății,
Ce valul vremii vecinic nu te frînge,
Tu n'ai nimica scris de mai nainte...
Ești dintre cei puțini ce-și scriu cu sînge
Viața lor în cartea asta mare!...
Te-am așteptat... te-astept de vreme multă...
La muncă dar!... și sufletul ți-ascultă!...«
— Și pleacă-apoi alunecînd ușoară,

Privindu-mă cu ochii buni și vii
 Și 'n locul ușei cade piatră mare
 Și-o liniște de moarte mă 'mpresoară
 Ca liniștea din temnițe pustii...
 Descurajat... perdut... pe gânduri dus
 Privii la ușa împietrit închisă,
 Sunându-mi încă rece la ureche
 Ecoul vorbelor ce mi le-a spus...
 Dar cartea mare 'n față mi sta deschisă!
 — Ce să scriu eu în cartea asta veche?
 În care colț de suflet să cobor
 Ca să găsec cuvânt de sărbătoare,
 Cuvântul cel nemuritor și sfânt!?
 Prin lume eu am fost un călător
 Ademenit de razele de soare
 Și le-am cântat... când mi-a venit să cânt,
 Cum pasările cântă

Scăldându-se 'n lumina nesfârșită...
 Sau dac' am plâns vre-odat'... și plânsul iară
 A fost un plâns ușor... cum se jeleşte
 Privighetoarea 'n nopțile de vară...
 O, doamne, cum o să găsec cuvântul!?
 Ori ce-ași cercă e slovă pe nisip
 Și vorba de copil o suflă vântul...

*

Un plâns amar atunci m'a podidit
 Și capul îmi căzî pe cartea mare
 Și... nu mai știu... eram prin altă zare

Când m'am trezit

Pe foaia cea curată dinainte
 Cu litere frumoase 'n strălucire
 Eră 'nsemnat cuvântul... unul singur:
 Iubire.

Z Bârsan.

Din lumea celor mici.

Se crăpă de ziuă.

Negura nopții, încet, încet, își adună vâlul
 cernit în spre miezul pădurilor de la marginea
 satului, lăsând zorile, îmbrăcate în vestimente
 albe și strălucitoare, să se reverse în tihnă.

Suflă un vânt ușor.

Satul părea învălit într'o liniște adâncă. Doar
 pasărilor, prin crânguri, își dregeau glasurile.

În ograda lui Vlad Neașu, liniște. Totul
 dormia. În fundul ogrăzii, pe un mușuroiu mic
 de pământ, își aveau locuința: o furnică și cu
 trei furnici mai mici — copiii ei. Acolo își ale-
 seră locul mai bine de-o lună. Și, cum, cum nu,
 dar o duceau bine. Mă rog, furnica eră femeie
 harnică, îi plăcea grozav, să muncească. Și, ce
 eșă din mâna ei, eșă făcut bine și cu chibzuință.
 Alergă de colo, colo, de aducea de-ale gurii
 copiilor ei, încât copiii nu strigau nici-odată,
 cu lacrimile de-alungul obrajilor:

— Mi-e foame, mamă!

— Mi-e foame, mamă!

— Și mie, mi-e foame, mamă!

Că »li-i foame«, nu mai puteau zice. Mă rog,
 aveau de-ale gurii din belșug. Și ei creșteau
 mari, frumoși și voinici.

În astă zi, furnica se sculă mai de dimineață
 ca de obicei. Privi drăgostos spre pătuceanul

copiilor, unde ei dormiau așa de frumos, și,
 înecându-i-se ochii de lacrimi, zise, c'un răs,
 ce numai la-mame se vede:

— Ce fericită sunt!

Se îmbracă frumușel, și mai ușor. Mă rog,
 eră, în luna lui Mai. Și 'n Mai e cald. Și fiind
 cald, de ce să se 'mbrace gros? Și s'a 'mbrăcat
 mai ușor. Apoi se apropie încet de patul copi-
 lașilor, și sărutându-i pe fiecare pe frunte, între
 cărlionții bălăiori de păr, îi deșteptă.

— Vedeți, mamă, să ședeți binișor, și băgați
 de seamă, să nu vie cineva pe-acasă, că eu mă
 duc, să v'aduc de mâncare.

— Să ne-aduci de mâncare?

— Să v'aduc de mâncare!

— Hi, hi, hi, hi!

— Ați auzit?

— Ce?

— Să fiți cumiți!

— Da, mamă!

Și, dupăce mai sărută odată pe fiecare pe
 frunte, între cărlionții bălăiori, să duse, să caute
 de mâncare. —

Merse ea, merse, tot urcând dealuri și scobo-
 rând văi (căci unei furnici, o ridicătură de pă-
 mânt de-o palmă i se pare cât un deal, și o
 gropiță de-o palmă, cât o vale), zic, tot urcând

dealuri și scoborând văi, ajunge până 'n celălalt capăt al ogrăzii lui Vlad Neacșu.

Dar, pare c'auzi o vorbă? Așa de dimineață? Cin' s'o fi sculat așa de dimineață? Și privi spre ulucile din fundul ogrăzii. Dintr'acolo par'că s'auziă vorba. Și ce să vezi?... Ilinca, fata lui Neacșu, sta cu coatele pe uluci în ogradă, și Nițu, băiatul popii, afară din ogradă...

Furnica se opri în loc și ascultă:

— Tare-mi ești dragă, Ilinco!

— Și?

— Și... și tare-mi ești dragă!

— Ei și?... Ce-mi spui mie?...

— Ei, ei!

— ?

— Aș vrea și eu să-ți fiu drag ție, cât imi ești tu dragă, mie!

— Păi, nu-mi ești?

Și furile lor se uniră, se sărutară cu foc.

Furnica, cu larimile 'n ochi, oftă, și-și văzu de cale.

— Bat-o tinerete, s'o bată! Ei, he! Și eu eram tot așa, când eram tânără! Tot pe la uluci în zori de zi, și seara! Numai să le dea Cel de sus noroc!

În ogradă începuse oarecare mișcare. Câinele lătră leneș la câte-un copilaș, ce mână vre-o vacă la iarbă, vițelul începuse, să ceară lapte mume-si, și 'n sfârșit Neacșu eșise afară, cu sapa la spinare, și cu copiii după el.

— Mă iei și pe mine, taică?

— Da, ce să fac cu tine?

— Păi, pe Floarea de ce-l iei?

— El îi mai mare ca voi!

— Și?

— Poate să-mi ajute mai mult!

— Da! o fi putând să-ți ajute mai mult!

Intr'acestea, furnica se 'ntorcea spre casă-i cu două paie de orz în gură. Și luptă, luptă din greu, să ajungă mai repede acasă.

Pe drum se întâlni cu popa furnicilor, a cărui barbă albă, vântul o despărția în două părți lungi, ca două aripi albe.

— Sărut mâna, părinte!

— Bună dimineața, taică! Da de unde-așa de dimineață?

— Ia, am căutat și eu de-ale gurii, pentru ai mei!

— Bine-ai făcut, taică!

Se 'ntâlni cu domnu 'nvățător al furnicilor,

care avea pe lângă el vre-o 20 de furnici mai mici: se ducea în excursiune cu școlarii...

— Bună dimineața, dom'le învățător!

— Bună dimineața, lele! Dar de unde-așa de dimineață?

— Ia, am căutat și eu de-ale gurii pentru ai mei!

— Bine-ai făcut, lele!

Se întâlni cu dascălul bisericii, care vorbea cam gângăvit:

— Bună dimineața!

— Bu-bună dimineața! Da... da... de... de unde așa de... de dimineață?

— Ia, am căutat și eu de-ale gurii pentru ai mei!

— Bi... bine-ai făcut, le-leliță!

Se 'ntâlni cu crâșmarul:

— Bună dimineața, jupâne!

— Buni dimineață! (Eră Ovreiu, cum adesea sunt crâșmarii și prin satele noastre).

Și tot dând bună dimineața, mai avea puțin până acasă. Veselă, că va potoli foamea copiilor ei, sălta, și lăsă să i se vadă un surâs de bucurie.

— Mamă, ce bun e!

— Îți place?

— Da!

— Zău, mamă, ce bun e!

— Îți place?

— Da!

— Și mie-mi place, mamă!

— Ei, bravo!

Se vedeă la masă, cu copiii ei, dându-le de mâncare...

În ogradă eră gălăgie mare.

Copiii lui Neacșu sbierau care de care mai tare. Se jucau »de-a hoții«.

— Prinde-l, mă!

— Pă el, mă!

— P'acolo a luat-o, mă!

— Pă el, mă!

Furnica, pentruca s'ajungă acasă, trebuia, să treacă prin locul pe unde se jucau copiii. Frica, c'o păți ceva, o făcū să-i bată inima cam tare. Dar, fie, ce-o fi, și merse înainte.

În drum, vedeă cu groază cum se apropiau și se depărtau picioarele copiilor, cari alergau, unele așa de aproape, că o trecea mii de fiori. Se strecură ce se strecură, dar Ghiță, al mai mic dintre copiii lui Neacșu, își făcū păcatul:

strivi sub picior biata furnică, pe când alergă.
Aceasta se sbătù puternic, căscă gura, să strige
ajutor, sau și dacă nu i-ar mai fi de folos nici un
ajutor, să spuie barem cuiva, ce să facă cu iubiții
ei copilași . . .

Dar, durerile o doborâtă, se mai clătină odată.
Și strângând cu lacrimile 'n ochi brana copiilor
la sân, își dete sufletul, pe când în fundul ure-
chilor ei, tocmai în fund, se auziau, ca niște
glasuri din depărtare, pierdute, plânsetele copi-
lașilor ei, că ea nu mai sosia :

- Mi-e foame, mamă!
- Mi-e foame, mamă!
- Și mie, mi-e foame, mămicule! . .

București, Maia 1907.

I. Constantinescu.

Ifigenia în Taurida

de Goethe.

Actul al treilea. Scena a treia.

Oreste. Ifigenia. Pylade.

Oreste.

Venit-ați și voi? Ferice, soră,
De tine! Mai lipsește Electra.
De ne-ar trimite-o un zeu milostiv,
Cu blânde săgeți, și pe dânsa aici
Pe tine te plâng, sărmane prieten!
Ci haide cu noi la tronul lui Pluton,
Ca oaspeți stăpânului să ne 'nchinăm.

Ifigenia.

O fraților ce, sus pe 'ntinsul cer,
Aduceți oamenilor, ziua, noaptea,
Lumina dulce, iară celor morți,
Nu luminați, o îndurați-vă!
Mai drag ca toate pe pământ și 'n cer
Îți e, Diano, luminatul frate.
Și fața feciorelnică ți-o 'ntorci,
Cu tainic dor, spre veșnica-i lumină.
O, scapă-mi-l din noaptea nebuniei,
Pe singurul, târziu găsitul frate!
Și dacă voia ta, când m'ai ascuns
Aici, s'a 'ndeplinit acum, și vrei
Unul printr'altul să ne mântuim:
Desleagă-l de blăstămul cel cumplit,
Să nu ne treacă ceasul mântuirii!

Pylade.

Nu ne cunoști pe noi și sfântul crâng,
Lumina asta care morți n'o vād?
Simți brațul prietenului și-al surorii,
Cari te cuprind cu drag? Cuprinde-ne
Și tu pe noi! Nu suntem niște umbre
Ascultă-mi graiul și te 'mbărbătează!
Căci fiecare clipă este scumpă,
Scăparea noastră atârnă de un fir,
Dar prietenă ni-i Parca ce ni-l toarce.

Oreste (cătra Ifigenia).

O, lasă-mă să simt întâia oară,
În brațul tău, curată bucurie,
O zeilor puternici, ce porniți
Să mistuiți în flacări norii grei
Și 'ndurători vărsați dorita ploaie,
Cu tunete și vuiete de vânt,
În râuri zgomotoase, pe pământ,
Dar, în curând, a oamenilor groază,
O, preschimbați în binecuvântare
Și teama lor în rugi de mulțumire,
Când stălucește soarele cel nou
În stropii frunzelor improspătate,
Și când, cu mână gingașă, desparte
Vioaia Iris vălul sur de nori:
Lasați-mă, în brațele surorii,
La pieptul prietenului, să mă bucur
Și să vă mulțumesc de tot ce-mi dați!
Blăstămul pierе, inima mi-o spune.
Și Furiile pleacă spre Tartar;
Le-aud trântind în urma lor, cu vuiet
De tunet molcom porțile de fier.
Pământul dă miros învietor,
Mă chiamă, în cuprinsul lui cel larg,
Să caut iar plăceri și fapte mari.

Pylade.

Nu pierdeți cu zăbava timpul scump!
Cu vântul care umflă pânzele,
Zbura-va lauda noastră spre Olimp.
Venii să chibzuim în grabă toate.

Trad. de I. Borgia.

Frați de cruce.

I.

Să obișnuise cu felul acesta de viață: dimineața să despătore pe rând valurile de pânză, să treacă cu foarfecile dealungul damascului fin, și în zbârnăitul mașinei de cusut să se scuture, lucrând din toate puterile până pe la amiază. Atunci veniau de regulă trimișii de pe la prăvălii, unii după lucrurile isprăvite, alții aduceau comande nouă pentru ziua de mâine. După ce-și mănca prânzul sărăcăcios începea munca din nou, și numai seara târziu, uneori după miezul nopții se odihnea.

Astfel treceau zilele, săptămână cu săptămână, în aceeași încordare, în același zel. Trebuia să câștige bani mulți, eră văduvă săracă, n'avea pensie nici venite și avea un fecior la învățătură. Uneori o copleșea un simț de revoltă, atunci ca să uite, lucra cu adevărată patimă și lacrimile îi picurau pe cusăturile și pe dantelele albiturilor. Se înțelege că veniau zile, în care n'avea nici putere nici voință, atunci mîgălea sucind albiturile neisprăvite în toate părțile. Ridică din umeri la toate muștrările și la orice zorire din partea mușteriiilor până când îi bătea în ușă factorul și îi aducea câte o scrisoare dela Andrei. Atunci fața i se înbujoară și ochii stânși începeau din nou să licărească. Măinile îi tremurau și tremurâ foaia de hârtie pe care o despătura. După cetirea scrisoarei rămânea cu brațele încrucișate peste piept, cu ochii țintă la portretul de pe masă al bărbatului ei, privirile pare că-l întrebau: ai auzit, e bine așa — sau nu e bine?

Se așeză apoi din nou la mașina de cusut, zuruitul ei îi cântă povestea inimei: să-l facă pe Andrei profesor la gimnaziu, să-l însoare cu o fată bună dintr'o familie din loc, să se strămute cu ei într'o casă mai frumoasă, să aibă noră și nepoți... pentru ei să trăiască și să se bucure și ea de fericirea lor.

Eră seara de Crăciun. Doamna Brebeanu isprăvise mai de timpuriu, adunase lucrurile în două pachete mari și le împărțise ea însași pe la mușterii dela cari își primise plata. Acum, reîntoarsă în odaia neîncălzită, ce îi mai rămânea de făcut? Să-și mănânce cina sleită și să se sguilească sub așternutul rece. Dar — eră seara de Crăciun...

Ca să-și facă de lucru, ea deschise un scrin, scoase din el o cutie, ridică capacul și desfăcu binisor învâlișul de hârtie subțire în care dormia de 20 și mai bine de ani buchetul ei de mireasă. Ce scurtă i-a fost fericirea. Și oare a fost în adevăr fericire? E fericire să adori pe un om peste marginile firei, să trăiești alături cu el 10 ani și să nu poți pătrunde în tainele inimii lui.

Să moară sub ochii tăi și tu să nu știi ce i-ai fost. Femeia nu trebuie să le știe toate, eră deviza lui.

Elvira ridică cutia și își apropie fața de florile jumătate prav, respirând parfumul lor ciudat de iarbă uscată: îi vorbeau de vremuri trecute când ea, increzătoare, făcuse primul pas spre fericirea... visată.

Deodată se cutremură și într'un acces de durere aruncă cutia, pravul florilor mirosoa a mort și a nenorocire. Pe urmă luă florile uscate, deschise ușa cuptorului, le dădu foc.

Atunci, se auzi prin curte sgomot de pași ce s'apropiau, se ridică de lângă foc, și rămase — ascultând — perdută. Nu știu nimic de venirea lui Andrei și totuși, aproape odată cu bătaia ce s'auzi în ușă, strigă: Tu ești Andrei? — Eu sunt mamă, zise un glas cunoscut. Alergă să deschidă. Să miră ea însași cum a putut să întrebe, tu ești Andrei, când îl știu la Pesta și nu-l așteptă să vină.

Trecură cele dintâi clipe cu duioșia lor. Andrei scoase din geantă darurile lui de Crăciun, o carte frumoasă cu povești pentru ciaturile ei de odihnă și recreare sufletească. Scoase și mama puținul ce pregătise, lucrând noaptea pentru el. În curând focul ardea, masa eră întinsă chiar și lampa sub care ședeau povestind, lumină acum mai bine ca în sările ei de singurătate.

Începură să-și spună durerile unul altuia și să-și zugrăvească nădejdlile. Până când ajunseră cu poveștile acolo, unde doreă doamna Brebeanu, la viitorul lui Andrei. Mama începă să-i vorbească de noutățile orașelului, să-i laude pe unii și să-i hulească pe alții... Andrei ascultă dus pe gânduri fără să răspundă. Ce ai zice mamă, să nu mai urmez studiile și să mă duc la București? — întrebă el într'un târziu. Maică-sa rămase înmărmurită. Vai de mine, cum îți vin astfel

de gânduri, îngână ea. Eu sunt de vină, zise ea suspinând, și-am zugrăvit prea viu sărăcia cu care lupt, dar ce eră să fac, cui să mă plâng.

— Nu, nu ești tu de vină mamă, dar uite, eu nu mai pot urmâ filozofia, sunt născut pentru altoeva.

— Dar tatăl tău a hotărît așa, îngână plângând doamna Brebeanu. Tata, când a murit eram de 10 ani, n'a cunoscut înclinările mele, azi de ar trăi, m'ar înțelege, el care iubea artele.

Ce tată bun și-a fost, cât a luptat, cât a muncit și n'a avut parte să te vadă mare.

— Ah, răspuse Andrei trist, de-ar trăi tata acum ce bine mi-ar fi.

Apoi ea să-și îmbuneze pe maică-sa începând să cânte.

Elvira ascultă cu capul plecat. Târziu dupăce isprăvise Andrei cu cântecile, să ridică, șovăind, s'apropie de el și-i cuprinse capul în amândouă mâinile, privind îngrijată în ochii lui. Apoi îl sărută pe creștetul capului, pe ochi și pe frunte și-l întreabă: Ce ai tu Andrei? Nu așa c'ai glumit cu România.

— N'am glumit, răspuse Andrei, dar vom povesti mâne. Acum suntem prea oboșiți.

Ceva mai târziu lampa se stânse. Doamna Brebeanu, trează încă, ascultă, i se părea că aude respirarea fiului său, ce dormea dus în odaia de alături. Ar fi dorit să-l deștepte... să-l roage să-i spună tot, fără amânare... dar nu îndrăznea. Copilul, despre care visase că e suflet din sufletul ei, sămâna cu tatăl său.

Ce soarte va avea, muncă și viață scurtă... ca și el? Își va află vre-un suflet care să-l iubească cum l-a iubit ea pe tatăl lui? Bă nu, să-l iubească mai puțin, dar să-l înțeleagă mai bine.

II.

În dimineața următoare, mama lui Andrei avea fața mai palidă și dungi mari în jurul ochilor.

— N'ai dormit mamă?

— Nu, răspuse ea tristă. Ar fi bine să-mi spui tot ca să ne linișim amândoi. Aduc orice jertfă pentru tine.

Andrei oftă: e puțin de spus dar pentru D-ta, va fi greu de cuprins, mamă.

— Așa departe crezi tu că sunt de tine? Vorbește să ne lămurim amândoi.

Simțea că sosise momentul, fiul ei avea să plece departe într'o lume necunoscută și neîn-

țeleasă de ea; întocmai ca și tatăl lui, își va îngrădi cetatea idealelor sale cu aceeași încăpăținată temere de orice atingere cu lumea reală își va mistui puterile cântând... Cum va țineă pas cu el? simțea că nu mai e în stare, ca în trecut, să dea piept cu greutățile și să urce pe cărări prăpăstioase.

— Eu, începând în fine Andrei să spună, mi-am terminat studiile și fiindcă imi voiu alege altă carieră, n'am lipsă de examene. Mamă, îți mai aduci aminte ca copil cum mă furișam printre culisele teatrului? făceam servicii la actori ca să-mi îngăduie să stau acolo, s'aud și să văd, să râd și să plâng împreună cu ei. Mergeam de regulă cu Sandu Dinescu, știi, cel care e acum redactor la București. Amândoi făceam toate prostiile, dar și lucruri bune și frumoase... visuri de lumină am plămădit împreună. Ceteam tot ce se tipărea pe atunci în limba noastră. Visam că suntem chemați să eșim din umbră la lumină. Că menirea noastră e să descoperim adevăruri mari și mântuitoare pentru omenime, să murim martiri — tempi passati.

— Pentruce mi-le spui toate acestea, mai bine vorbește-mi despre tine. Zise d-na Brebeanu.

— Vreau să mă cunoști mamă. Eram studenți amândoi pe atunci, aici la gimnaziu, știi. În casă la doamna Dinescu să făcea muzică, ba ce-i mai mult, sora lui Sandu și eu am studiat șease ani împreună muzica, pianul și cantul. Ea luă lecțiuni dela Korinszky, eu asistam la lecțiunile lor și... studiam cu Eugenia.

— Eugenia Dinescu, biata copilă, cum s'a stâns de iute, într'un an și câteva luni...

— S'a stâns, răspuse Andrei abătut, apoi tăcând... tăcând amândoi.

După o pauză mai lungă Andrei își reluă povestirea: Dupăce am terminat aici... ne-am despărțit. El a rămas la teologie eu m'am dus la Pesta, dar sufletește am rămas tot una. Prea ne potriveam în toate, aveam aceleași năcazuri, visam aceleași visuri. Eram amândoi copii săraci fără tată și trăiam amândoi din munca mamelor noastre.

Eu cât am stat la Pesta am urmat pe lângă studiile prescrise și studii de muzică. El ca teolog și-a început activitatea critică literară. Cetise mult mamă și știa mai mult ca toți bătrânii deși eră copil încă. Sincer, desbrăcat de orice patimi și de orice interes propriu

el a început să spună adevărul, sfântul adevăr. S'a năpustit asupra lui ceata celor atinși în slăbiciunile lor mari și în drepturile lor inchipuite și mi l-au huiduit căci puterea e întotdeauna a celor ce poartă măști pe fețe.

Andrei tăcù și începù să măsoare cu pași mari cele două odăi în care acum îi părea strâmt ca într'un sicriu. Doamna Brebeanu urmărea cu ochii toate mișcărilor lui.

— Acum, ar fi mai rămas un lucru de spus. Ca să știi tot, mamă dragă, află dar că eu în primăvara trecută am fost la București. La stăruința lui Sandu m'am dus, să mă prezint la directorul conservatorului. M'a văzut, mamă, m'a auzit și azi sunt elevul lui.

— Dar cheltuielile, cum, de unde? — Grațuit; pentru întreținerea mea voi munci eu mamă, n'ai frică.

Doamna Brebeanu suspină adânc ca ușurată de o povară. Va să zică, tot mai aveă lipsă de ea copilul ei.

— Nu trebuie să muncești Andrei, tu să-ți vezi de cântare, voi munci eu pentru tine ca și pân'acum.

Andrei să oprì din mers: — ba nu, mamă dragă, zise aspru și hotărît, tu să muncești deocamdată pentru tine, și va veni timpul când eu voi munci pentru amândoi, până atunci însă e mult. Și acum mai am o rugare, adause el înseninându-se, de seară să vii cu mine la concertul reuniunii de muzică, un coleg al meu cântă ca oaspe. Vii cu mine nu-i așa?

— Vii.

— Îți mulțumesc... și acum mă duc la d-na Dinescu, la mama Dina cum îi ziceam noi ca copii.

Doamna Brebeanu rămase singură cu gândurile ei.

De seară dar aveă să facă primul pas în lumea de azi a lui Andrei.

Acum cunoștea situația. Trebuia să se desobișnuiască de lumea visurilor ei de până aci, să nu-l mai caute nici pe Andrei printre muritori ei printre sfinți. Îi venia cu greu căci e frumoasă viața de toate zilele cu greutatea și durerea ei. Dar lumea artelor, ce le va aduce?

Un lucru ar fi dorit să știe.

A iubit-o Andrei pe Eugenia?

Zărise o licărire umedă în ochii lui, sigur a iubit-o.

Va fi în stare să mai iubească sau părăseă lumea de toate zilele numai de dragul ei?

Concertul se începuse, sala era tixită de lume. Într'una din loji ședeă doamna Brebeanu cu Andrei.

În dorul ei de a nu pierde nimic, femeia muncită ascultă ținându-și răsufierea.

Trecură primele puncte, aproape tot frânturi clasice din opere mari. Sosi numărul doinelor, ce erau însemnate în program cu numele de »Compozițiuni nouă«.

Andrei se ridică dela locul lui și zise, plecat spre mamă-sa. Acum vin doinele prietinelui meu, mă duc să-i vorbesc, mamă.

Rămasă singură, să uită pierdută la mulțimea de jos, la lumea de pe galerii, la damele frumoase de prin logi. În viața ei de acum ea nu mai vedeă în oameni prietini, binevoitori, ea vedeă în ei stăpânii, domni. Din grația lor trăia, din bunătatea lor își creștea copilul. Cum să uită în jos la lume, un gând îi trecu ca un fulger prin minte. Poate m'a înșelat Andrei, poate cântă /el însuși.

Gândul ei n'o mințise. Andrei, apărù pe scenă, ochii lui lunecară peste note căutând-o pe ea.

Doamna Brebeanu eră palidă dar zimbeă cu un zimbet pe care nime nu-l mai văzuse până atunci pe fața ei.

Cum să nu zimbească?

Line ca șoaptele zefirului dintr'o pădure de măsteacănt, curate ca izvoarele muntelui ce trec în calea lor din peatră 'n peatră, până ce ajung la-ușa bordeiului și ca rugăciunile din ziua de Paști curgeau doinele noastre.

Dupăce sfârși Andrei, în freamătul aplauzelor și al strigătelor de »Să trăiască« — ei, inflăcărată, transportată, pierdută, îi venia să întindă brațele spre el, să strige lumii de jos: e copilul meu!

Dar când reapărù Andrei în loje, ea ședeă într'un colț liniștită, tăcută.

— Mamă, mamă dragă!.. Ea zimbi cu ochii umezi.

Acum știă ce dorise să știe, pentru ea cântase Andrei.

Târziu, dupăce se isprăvi concertul, aproape când eră să plece, doamna Brebeanu îi întinse fiului ei mâna, părea că-i cere iertare pentru ceva.

— E frumoasă lumea ta, Andrei, dar e sus, e prea sus pentru mine. Prăpastia se deschide între noi.

— Ne știm și ne înțelegem cu toate acestea răspunse el.

— Cine știe? apoi ca sub influința unei dureri ce o chinuia, să apropie de el, și-l prinse de mână.

— Spune-mi, spune-mi drept, tu ai iubit-o pe Eugenia Dinescu?

Andrei tresări, uimit de întrebarea neașteptată, apoi plecă capul și răspunse: da.

Doamnei Brebeanu îi veni să strige: dacă-i așa, atunci la ce mai pleci, fără nădejde nici acolo nu vei ajunge departe. Dar se stăpâni de mila lui.

Plecară tăcuți spre casă. Ei îi părea rău că atinsese inima copilului iubit. Andrei se gândia la Eugenia, la ciasurile trăite sub scutul casei lor când ea, ca un înger alb, plutea în jurul lui și-i umplea inima de acel fior pe care atunci nu știă cum să-l numească, durere, sau fericire.

Fusese dimineața la mormântul ei. În drum cumpăraseră o legătură de tămâioare. Stând aproape de crucea ei, desfăcuse legătura și împrăștiase florile pe mormânt. Trecuse prin poenile pe unde să preumblau Dumineca, ei cu Sandu, intrase în casa lor rece și... pustie ce să mai căute el singur... aici fără ea și fără Sandu.

*

Când sosiră amândoi acasă, la ușa celor două odaite, Andrei nu eră în stare să-și dea seama pe care drum venise.

După cină doamna Brebeanu ca să-i schimbe gândurile, deschise din nou scrinul și scoase din el un pachet.

Aici zise ea — punându-l pe masă — sunt

manuserisele tatălui tău. Afară de poeziile tipărite el a mai scris mult. Tu mi-ai cerut de nenumărate ori hârtiile rămase, dar tatăl-tău hotărîse ca numai când vei fi matur să-ți le dau. Acum, fiindcă pleci, a sosit ciasul, ia-ți-le.

Andrei rămase uimit. Cum te apropii de o urnă, în care știi că e cenușa vre-unui sfânt, așa să apropie el de masă și desfăcî pachetul.

Eră un teian de scrieri. Poezia de pe deasupra purtă titlul »Fiului meu».

Andrei începu să citească:

Pe cap îți pune coiful
Orfan rămas de noi...
Ia scutu 'n mâni și spada.
Căci viața e război.
Să nu mai pleci în luptă
Ca cei de pîn' acum.
Neotelit — copile —
Nepregătit de drum.
Știința scut să-ți fie,
Iar dragostea de neam,
Să-ți fie scut și sprijin, —
Pe tine te-așteptam...
Acum a sosit ciasul
În alte lumi voiu trece,
Doar cântecele mele,
Copile, te-or petrece.

Cetind glasul lui tremură, câteva lacrimi picară pe bărtia îngălbenită. Plângea și mama, gheața să topise — văzuse lacrimi în ochii lui, era mântuit. De afară pătrundeă zarea lunii poleind marginea ferestrii.

M. Cunjan.

Dări de seamă.

Omer: Iliada — trad. de Gh. Murnu. Edit. »Luceafărul», Budapesta, 1906, pp. XX + 255. Coroane 4. Traducerile noastre din clasicii nu sunt atât de puține și atât de nouă, cum se crede. N'am avut noroc de bărbați cu talent și muncitori fără preget, cari să stăruiască în direcția aceasta și să ne dea opere întregi, până târziu, aproape de vremea noastră, dar încercările nu lipsesc, fragmente s'au tradus. Amintesc numai literatura noastră omerică, probabil incomplet.

Încă în volumul de »Fabule în versuri sau poezii alegorice, compuse de dl Gh. Seulescu» (Iasi, 1835, pp. 44—47) găsim o probă de traducerea lui Omer în versuri românești exametres. Proba are versuri înaripate între cele multe cari sunt croite fără îndemănare. Citez pedepsirea Acheilor pentru că au nesocotit cererea preotului Chrise:

Pripnic Apolon din culmile 'nalte coborîră,
Plin de urgie și groază, pe umere areul purtându-și;
Cucura-i amb'astupată eră de săgeți încărcoată,
Crâncorul cărora zeul, plecând mînios, anunțară.
Furia lui se părea că-i o noapte la față 'negrită.
Fulger de iute viind, se propi de o parte de flotă,
Scoase-o săgeată, și 'n areul întins încordând, o iniaptă,
Văjje, șuera ținta zvărlită din areul cel luciu.
Mulți și câinii cei aprigi căzură întăie jungchiere;
După aceasta pâliră cu a doua săgeată deadreptul
Chiar în oșteni. Ne 'ncetat fumegau peste rug omorîți.
Nouă, deplin, zi-noptimi sagetările una ținură¹⁾.

¹⁾ Traducerea aceasta a lui Săulescu a reproșat-o în întregime dl N. Iorga în »Floarea Darurilor», vol. al II-lea, pp. 43—44.

Doi ani mai târziu, la 1837, în tipografia lui Eliad apar întâile șase »rapsodii« ale Iliadei, traduse de C. Aristia. Editorul, pe vremea aceea mare preot al literaturii, pune în fruntea volumului o critică, în care apără și laudă încercarea lui Aristia: »Îndrăznesc a zice că trebuie să ne fâlim mai mult decât oricare altă nație cu traducția dlui Aristia». Urmează »precuvântarea», adică apologia lui Omer, cu citații din o groază de autori clasici, moderni și bisericești, apoi »disertația» plină de mituri și naivă »asupra nașterii și vieții lui Omer», acestea amândouă de Aristia. La sfârșit sunt notele explicative și două »însemnări», vrednice să fie amintite. Amândouă sunt polemice cu un »curios», adică cu omul care »dă ocol unui lucru și va să fie pe dinlăuntru, dar apurarea rămâne pe dinafară». Eră vorba de criticile cari se porniseră, cu multă dreptate în jurul atâtor »ziceri imitative și omerice, unor epitete create» de traducători. Însemnarea întâie face etimologia cuvântului »curios, în a doba Aristia numește pe acei nedoriți adversari ai lui deadreptul Tersia.

Supararea însă era fără temeiu, caei traducerea, în versuri albe, e fără putere, cu foarte multe cuvinte și forme pe cari limba noastră nu le-a primit. Dau și aici, pentru puțină unei comparări, versurile cu răsunarea lui Apolon.

Jos din Olimp, din vărfuri, de ură plin coboară,

Având săgeți pe umeri și tolbă ferecată.

Săgețile pe umeri grozav au clăncănit,

Sălțând el în mână, ca noaptea 'ntunecat.

Pășeste, se așează de nave 'n depărtare

Sloboadă o săgeată și moartea lor vestește;

Răscălncă clăncăirea din argintatul arc.

Răpune 'ntâi catării și câinii rari la pâr.

La urmă dă, repede săgeată de molit

În tabăra-Acheană: omoară, prăpădește.

Ardeau neincetate altarele de morți.

Deărîndul nouă zile săgețile zeești

Sburau prin toată oastea...

Acesta este, poate, cel mai curat pasaj în traducerea întreagă a lui Aristia.

În Ardeal a tradus, din Odisea, în versuri scurte, I. Barac (Albina Carpaților, I, 102 și 117). Dar, afară de împrejurarea că n'aveam pe Omer întreg, mai eră și alta considerantă, formulată de chiar Aristia: »Nici cel dintâi traducător nici acel de al doilea tot nu se mulțumește; toți îl mai traduc și tot îl vor traduce». Prin urmare când a venit activitatea bogată a »Junimiei, din Omer a dat mai întâi cântul al VI-lea al Iliadei (Conv. lit. IV, 53), apoi Odisea și Batrochomiomachia, toate în proză curată, populară, de I. Caragiani. O traducere însă în versuri, completă, a vr'unei epoei omerice, se așteaptă cu toate acestea. În timpul din urmă se pareă că își împlineste făgăduința din prefața Aeneidei dl Gh. Coșbuc, dar până azi nu s'au publicat decât puține fragmente, traduse în superbe octave, din Odisea.

Prin 1900 au început a apărea cîntece din Iliada, în »Convorbiri literare». Traducătorul dl Gh. Murnu, eră cunoscut pentru versuri originale și pentru o traducere din Horaț (Tribuna, 1892), și altele din autori germani. În urmă a dat idila a XXVII-a din Teocrit, în exametri foarte frumoși (Dragostea între Daphnis și o fată), studii

despre monumente antice și prețioase cercetări istorice. Astfel, la apariția în volum a celor dintâi donăsprezece cânturi în anul trecut, cunoșteam în parte puterea de muncă și talentul d-sale.

Traducerea se înfașează în condiții bune. Prefața despre importanța lui Omer și despre greutățile traducerilor din clasici, introducerea la faptele povestite în Iliadă, resumatul (»argumentum») fiecărui cânt și explicările scurte, concise din note, vor face cu puțință celor mai largi cercuri înțelegerea lui Omer.

Principiile, de cari s'a călăuzit dl Murnu în traducere, sunt cele mai sănătoase. Pentru poezia uriașului tătă al poezilor mari »singurul organ mai nemerit mi-s'a părut limba poporului român în toată cultura ei». Concepția aceasta se poate înfăptui numai prin »contactul direct cu poporul și cu cele mai bune scrieri ale noastre, începând cu înșii cronicarii». Dar limba populară cuprinde și vorbe cari nu pot intra în poezie, prin urmare »am ales ce mi-s'a părut mai estetic». Neologismele nu s'au putut întrebuința decât foarte rar, căci s'ar fi știrbit caracterul de bătrânețe, s'ar fi turburat armonia atâtor părți, înrudite cu poezia poporului, din Iliadă. Cu un cuvânt traducerea s'a făcut după canoanele poeziei »omerice românești». Chiar și multele epitete ornative, apa fară pod în care s'au înecat traduceri mai vechi, s'au supus acestor porunci.

Rămăne însă întrebarea: ce vers poate cuprinde mai mult din bogăția de frumseți a poveștii despre Ilios? Cu toată dureroasa experiență a altora, dl Murnu a ales examenul. Idealul meu de a vedea pe Omer așa cum mi-a răsunat auzului aproape din copilărie, a făcut să țin cu simțenie la examenul lui, ritmul plin și larg, singura mătă încăpătoare, în care poate curge liniștită și îndemnată Donărea poeziei omerice.

Așadar avem Iliada în forma de versificare a originalului și în cel mai popular stil. Un citat ne va arată cât am progresat, până la traducerea aceasta nouă, în limbă, în vers, și pune în evidență deosebirea de talent dintre traducători. E tot povestea de mai sus, cu Apolon.

Și măinos s'a grăbit să coboare-a Olimpului vărfuri,

Arcul pe umeri având și tolbă cea bine 'nvalită.

Lung zingăniră pe umăr săgețile, când supăratul

Zeu a pornit, arătându-se 'n mersu-i asemenea nopții.

Stete departe de vase și 'ndat' azvării o săgeată:

Vuetul arcului cel de argint așa groznic răsună!

El mai întâi a lovit în catării și câinii cei sprinteni,

Dar mai pe urmă și 'n oaste lăsat-a săgeți ascuțite,

Și astfel în zăr 'ndesite ardeau ale morților ruguri.

Nouă mari zile zburau săgețele lui prin oștire.

Însă calitățile de foarte bun traducător, ale dlui Murnu se vad în oricare parte. Opera nu e inegală. Iata, de exemplu, cum își treceau vremea oștenii lui Ahil, câtă vreme n'au luat parte la luptă:

Cete din armia lui petreceau lângă marginea mării.

Unii cu discul zvârlind și alții cu lancea și arcul.

Iară la carăle lor acuma stăteau telegarii

Și la trifoiu tot rudeau și la țelini crescute prin smârcuri.

Carăle bine 'nvalite stau trase 'n domnește corturi,

Și doritori de viteazul lor craiu, rătaceau căpitania

Unde și unde prin tabără, singuri, departe de luptă...

Este, în adevăr, de mirat cât de puține construcții nefirești i-au scăpat dlui Murnu în munca aceasta uriașă de tălmăcire. Sunt numai câteva cazuri. Așa este forma, întrebuințată și de alții: de douăori zece și două corăbii (II, 748), așa este, »nemerî în de piele puternicul scut al lui Ajas» (VII, 245) și alte puține. Mai sunt două-trei pleonasmе (I, 29 și 330; V, 510), și genitivul cuvântului corabie dat, pentru nevoia versului, ca nominativul plural: »Înaintează, vâsind spre mal, la popasul corăbii»... Pe urmă, mi-a părut că e o nesocotire a principiului estetic amintit mai înainte, întrebuințarea acestor calificative: Ochișoasa Climene (III, 144), și lebezi gătoase (II, 460). Bine înțeles, greșelile acestea se răscumpără printr-o mare bogăție de termeni și de fericite expresii populare, prin vigoarea și bărbăția exametrilor și prin amplitudinea ritmului.

Dl Murnu a realizat mult, prin traducerea aceasta, din gândul d-sale de traducător: »A căută în Omer miezul fiecărui cuvânt, a l tălmăci vers cu vers redând cât se poate mai multe din nuanțele lui și în genere a-i da poezia în graiul nostru pr înțelesul tuturor fără parafrază și fără pedantism».

I. Duma.

Episcopul Athanasie al Râmnicului și alții, Sfânta episcopie a eparhiei Râmnicului — Noul Severin în trecut și acum, în al XLI-lea an al Domniei Maiestății Sale regelui României Carol I, [cu titlul pe coperta: istoricul eparhiei Râmnicului — Noul Severin, a căuțut în anul jubilar 1906], București, Joseph Göbl, 1906, 1 vol. de CXXXIV + 695 pp. în 8° mare.¹⁾

Episcopia de Râmnic e înființată de Radu-cel-Mare la începutul veacului al XVI-lea. Are dară în urma ei un întins trecut istoric. Expunerea acestui trecut în legăturile lui cu vremile și mai vechi și cu împrejurările de față, din punct de vedere religios-bisericesc, politic și administrativ formază obiectul întinsei scrieri a episcopului de Râmnic și colaboratorilor lui.

Cartea se compune din două părți bine deosebite, atât ca cuprins cât și ca valoare științifică. Anume, întâi o introducere asupra împrejurărilor politice, religioase și bisericești din părțile oltene dela Traian și până azi, — scrisă nu după izvoare ci după lucrările altor istorici. Ce-i dreptul P. S. Sa și-a ales bine conducătorii folosind mai ales rezultatele d-lor Iorga și Onciul și ținându-se aproape peste tot strâns de ele. Apoi expunerea propriu zisă, istorico-administrativă, lucrata aproape totdeauna după izvoare.

Această expunere cuprinde: 1) o cronică a episcopilor de Râmnic, îngrijită ca informație și interesantă ca povestire; 2) o înșirare istorică a clădirilor sacre și profane ale episcopiei și a diferitelor odoare sfinte mai de preț ori de un interes istoric deosebit; 3) vechile proprietăți și metoace ale episcopiei cu privilegiile domnești respective

date în regeste; în legătură cu acest capitol, trei pomelnice episcopiești, pe care sunt însemnate și diferitele daruri făcute de ceice voiau să fie pomeuți; 4) tipografia episcopiei: aici sunt date, frește, și liste de tipariturile mai însemnate făcute întâi la Govora, apoi în Râmnic; acesta-i unul dintre capitolele cele mai interesante ale cărții; 5) seminarul din Râmnicul-Vâlcea și școlale de cântăreți din eparhie cu istoricul lor dela înființare până azi; 6) un mare capitol despre schiturile și metoacele episcopiei: acest capitol e pentru istorici cel mai prețios din toată cartea, cuprinzând o sumă de inscripții, documente, pomelnice și alte însemnări istorice inedite, referitoare nu numai la istoria diferitelor biserici ori a eparhiei, ci și la istoria politică, economică și socială a ținuturilor oltene. Cu restul cărții, de natură pur administrativă (cap. 11 Autoritatea eparhială și 12 Parohiile și personalul lor), va avea de sigur mai puțină lume să se ocupe, deși din punct de vedere local-gospodăresc își are și el rostul lui.

O mențiune specială trebuie rezervată ilustrațiilor. Pentru istoricul de artă ca și pentru istoricul cultural e o adevărată bucurie să vadă atâtea reproduceri, dintre care unele chiar foarte reușite, după diferite monumente și obiecte de artă, de a căror existență chiar, altfel numai cu greutate ar fi putut află. Sunt în această carte unele reproduceri de picturi murale de prin bisericile eparhiei, cari constituie o adevărată revelație. Așa de pildă minunatul chip al lui Constantin Vodă Cărnul și Doamnei Bălașa din mănăstirea Jitia (la p. 47), ori chipul episcopilor Antim și Damaschin din mănăstirea Govora (p. 93 și 96), precum și câteva alte reproduceri de catapizeze și antimise.

Sunt, frește, în această carte și lipsiri destule. Astfel, precum am amintit deja, informația e pe alocurea nesatisfăcătoare, regestele de documente și pomelnice sunt scurte și câteodată pripite, se intimpină și o sumă de citate de prisos (astfel acele interminabile repețiri ale unui aceluiaș izvor cu titlul întreg), — apoi chiar anume părți din expunere ar fi putut lipsi (de pildă introducerea istorică reia chestiia de interes general fără să le poată duce mai departe, autorul nefind destul de familiarizat — prin izvoare de dreptul — cu ele și răsămându-se pe alți scriitori). În sfârșit lipsa unui indice de nume și lucruri e foarte simțită, iar anume ilustrații sunt de prisos deoarece din pricina stricării clișeului nu se mai înțelege din ele nimic. Autorul făgădueste însă în prefață că toate lipsurile, atât de ordin istorico-documentar cât și de ordin artistic, vor fi implinite într-o nouă ediție a cărții.

Această promisiune precum și dragostea pentru știință ce se vede din fiecare pagină a cărții și modestia și discreția cu care se vorbește de lucrurile mai noi (mai ales în comparație cu cartea despre Episcopia »Dunărei de Jos» de care e vorba în »Viața Românească» pe Aprilie 1907, p. 156), atrag simpatia cititorilor și atât specialistul cât și profanul nu se poate despărți de carte fără sincere cuvinte de laudă și mulțămire.

V. P.

¹⁾ Vezi Cronica istorică (Studii de istorie bisericească) în »Viața Românească» pe Aprilie 1907, p. 141, alin. 3.

Cronică.

Domnii petrec... În Budapesta, în sgomotoasă capitală a țării noastre, în metropola culturii și a cavalerismului, unde mai deunăzi s'a dus la îndeplinire eroica înfrângere a criminalului Alexandru Vaida, unde cei câțiva deputați naivi se zburcămă cu furtuna în suflet, în Budapesta, nobila și generoasa cetate de apărare a Românișmului, — sunt și Români împăcați cu soarta, Români mulțumiți.

Și sunt fericiți acești Români. În vârtejul caleidoscopic al unui oraș mondial, necunoscând îndemnul ingrate ale muncii plebeie, ei savurează până în fund cupa amietoare a plăcerilor... Ei sunt ridicați peste judecata comună a masselor, au dureri și bucurii cari îi deosebesc de mulțime, Plânsul muritorilor de rând stârnește doar o compătimire ironică pe distinsa lor buza de rasă, iar râsul celor mulți e strivit de disprețul lor. Da — dănuși sunt bine crescuți, sunt gentlemeni perfecți, știu declară amor pe englezește, cunosc genealogia amănunțită a favoriților pentru derby, posed indispensabilele nuanțe nazale în poticmirile lor de românești și au un gest de grandefată spaniolă când aruncă un bilet de bancă pentru a-și exercita filantropia. O, da, — dănuși sunt lumea noastră subțire, nobilii și seninii noștri aristocrați... Ei trebuiesc cinstiți, îndulciți de întreg poporul nostru de iobagi. — Toata umilința noastră istorică trebuie să ingenuaște la poarta lor. Tot cuvântul lor trebuie primit cu chioțe de mulțumire, fiind aceasta siugura răsplătă ce poate da prostimea strălucirii superbe a unui blazon.

Înzadar te răsvărești, dumneata cetitorule, și încruști din sprâncene. Așa e. Dumneata băiat de popă sau dascăl românesc, sau — ceace tot una face — de țărâni plugar, — dumneata nu ai nici un drept de protestare. D-ta trebuie să te însușești numai și să mergi la urnă când e alegere de deputat. D-ta trebuie să răgușești la adunări când cere neamul și să mergi la pușcărie când poruncește paragraful. D-ta trebuie să zimbești cu plăcaciune dutoasă când generoșul aristocrat îți întinde două degete... D-ta trebuie să muncești douasprezece ceasuri pe zi... Asta-i menirea dumatăle!... Să te bucuri de bucătura de pâine care-ți alină foamea vulgară și să-ți aduci aminte totdeauna, că nu ai dreptul nici unei nemulțumiri...

— Ba da. — Ai dreptate, cetitorule. O nemulțumire îndreptățită ai și tu: Bruma ta de mândrie românească se simte jignită de ignoranța stupidă a unor oameni.

Și te întrebi tu cu toată dreptatea: Se poate, ca sentimentul camaraderiei, cavalerismul și echitatea cunoscută a slujii bune să nu deie o mai măgulitoare recomandare unui om distins, decât cea lausată de aristocrația maghiară din prilejul unui «bal la Parkklub», despre domnul Antoniu Mocsonyi că e «nepotul cutărui ministru și cel mai non proprietar de cai în Pesta».

Supărarea ta e justă, cetitorule! E justă îndeosebi fiindcă recomandăția aristocrației maghiare e lipsită de orice recunoștință creștinească. Și e îndreptățită fiindcă d-ta plebeul ai putea povesti seri întregi despre rostul

ce-l are în sufletul poporului nostru din această țară familia Mocsonyi.

Atâta drept ai și d-ta, încolo te rog muncește înainte și nu tulbură cu glasul d-tale prea puțin melodic petrecerile Rotschidzililor de toate categoriile.

Fum. Săracul badea Gheorghe Cârțan din Streja-Cârțoara! Cine nu cunoaște pe cicalitorul cioban cumințe, care s'a plimbat cu căciula de noatin în cap prin cartierul latin și și-a întins cojocul să doarmă lângă columna lui «ata Traian» —? Cu ochii lui aprinși cari privesc departe el a răbătut de multoeri Europa în lung și 'n lat căutând să cunoască pe «frații noștri». După fiecare pribegie se întorcea cu nădejdi în suflet și cu gluga plină de cărți. Acum i-au mai rămas bietului badea Cârțan numai nădejdele, pe cari nu le-a putut confiscă procurorul din Brașov. Cărțile s'au dus...

Zilele trecute a venit pela noi. Vechea îndăjire de viteje a pleoapelor eră muaiată de înduioșare când și-a ridicat căciula...

«Ce-i bade Gheorghe?»

«Rau! Mi-au ars Ungurii la Brașov trei cară de cărți adunate în zece ani de zile. Acum hotărit. Nu-mi mai pasă! Tot gândeam să mai pun straje gurii, doar se îmbănzesc și-mi dau cărțile. Acum nu mai tac...»

Era încruntat și amarit de această nedreptate bietul om napăstuit de cea mai mare lovitură ce poate ajunge pe-un bibliofil.

— Nu te supără, bade Gheorghe! Fumul cărților arse se ridică la cer, ca al jertfei bine primite, atinge scaunul Mântuitorului și cine știe, bade Gheorghe, cine știe?...»

Un turneu de teatru. Cine nu cunoaște mizeriile cu cari trebuie să dea piept un apostol al artei, să citească amintirile dlui Zaharie Bărsan, publicate sub acest titlu în ziarul «Lupta». E povestea duioasă și tristă a firilor idealiste cari în pornirile lor se izbesc de prostia de toate zilele a marel obște. Stăruința cu care a întimpinat dl Z. Bărsan «indiferența», sau zicându-i pe nume, nepriceperea publicului nostru față de o adevărată mișcare teatrală — e deasemnă nu numai de îndatînăta laudă, ci e de admirat. A colindă oraș de oraș, tu de capul tău, încrezându-te în norocul pribegilor și în țaria de a te împacă cu toate — e o îndrăzneală nu de toate zilele. Și în fața îndrăznețului trebuie să-ți ridici pălăria atunci când o duce la bun sfârșit. Chiar și pălăriile cari adună bani pentru un fond de teatru s'ar cadea să facă gestul închinării, invitându-l din nou pe dl Bărsan să joace în numele Societății, care de atâția ani de zile se trudește înzadar să-și vadă visul cu ochii.

Amintirile dlui Bărsan sunt din primul turneu. Feliul de povestire, deși inegal, le dau și o valoare literară, dovedind talentul de povestitor și de observator al d-sale. Unele părți sunt adevărate tablouri culturale, cari pentru viitorii cercetători ai istoriei noastre culturale vor fi un izvor prețios de informație.

Așteptăm cu interes amintirile din turneul al doilea, cari împreună cu alte studii ale dlui Bârsan asupra teatrului, ar putea alcătui un volum așteptat.

Despre turneul ce-l plănuiește în cursul verei acesteia vom vorbi cu alt prilej.

„Hermania”. Contactul nostru cu Sași a contribuit foarte mult la înaintarea noastră culturală și economică. O putem recunoaște fără nici o rezervă și fără să scădem întru nimic vrednicia poporului nostru. Dela dânsii am învățat să ne intrunim în reuniuni de tot felul, dar n'am ajuns la gradul lor de bunăstare și de disciplină sufletească, precum nici dânsii, cu toate reuniunile lor, n'au reușit să aibă țaria noastră de viață. Viitorul istoric al desvoltării noastre culturale va constata fără părtinire influința binefăcătoare a acestor coloniști vechi asupra vieții noastre.

Prestațiunile corului lor bărbătesc »Hermania« și a orchestrei orașenești de aici din Sibiiu, a impus tuturor în interpretarea operi franceze »Mignon«. În această operă pe lângă diletanții Sași a cântat și d-na Veturia Triteanu, care a jucat pe Filina. Dările de seamă ale recenzenților Sași recunosc că reușita splendidă a operi se datorește în mare parte concursului d-nei Triteanu, pe care o numesc »die romänische Nachtigall«. Vocea d-sale de artistă și jocul scenic plin de temperament a întrecut așteptările tuturor. Arțile grele ale seducătoarei femei, au dat prilej d-nei Triteanu să-și dovedească coloratura firească a vocii și toate însușirile de cântăreață născută, care ar euceri, cu timpul și cu mai multă școală, orice public rafinat în a le muzice.

Ultima reprezentație a fost un prilej de sărbătoare, împlinindu-se a suta dintre reprezentațiile operelor cântate în cursul alor 20 de ani de »Hermania«. Rar m'a întâmplat să văd atâta demoitare la o sărbare. Temperamentul nostru zvăpăiat ar putea trage învățături dela felul de a se manifesta al Sașilor.

Din acest prilej pomenesesc și de concertul dlui C. Radulescu, care a avut loc în Gesellschaftshaus în seara de 13 a lunei curente. Societatea săsască a umplut jumatale sala ca să asculte încă odată fermecătoarea voce a d-nei Triteanu.

Știri. Literatura franceză a pierdut în timpul din urmă doi scriitori de valoare; două talente cu totul opuse.

În luna lui Aprilie a murit André Theuriet, poetul florilor, al câmpului și al crângului, poetul rustic care cunoștea toate pășarelele, toate floricelele, tot firul de iarbă; poetul optimist, zăgrăvul credincios al firii mărețe; cântărețul fără vâlvă mare dar cu un suflet de poet; iar în luna trecută se stinse Joris Karl Huismans, unul dintre cei mai originali scriitori ai timpului; naturalistul care n'a deseri nici când un peisagiu frumos și n'a vorbit de farmecul florilor nici de cântecul pasărilor; pesimistul sincer și convins care nu vedea în fire decât răul și urâtul.

* Încă un vis aproape de împlinire. În ziua de Sfântul Constantin și Elena s'a pus bază unei »societați pentru

înfințarea unei parohii și zidirea unei biserici ortodoxe române în Viena». Cu prilejul ședinței de constituire s'au și înscris 54 de membri: 5 fondatori (à 1000 de cor.), 14 pe viață (à 100 cor.), 32 ordinari (à 10 cor.) și extraordinari (à 2 cor.). Pictorul Poenaru, cunoscut cetitorilor noștri, a luat asupra sa plăcuta sarcină să picteze biserica. Și așa colonia română din Viena, va avea în curând (în mijlocul său) ridicat altarul dorit, de jertfă pentru Cel de sus, de alinare a durerilor celor de jos, și de curată înfrățire a inimilor românești sub vraja mângâitoare a evangheliei.

* La gimnaziul din Bieșu și la școala de fete de acolo, s'au făcut rugăcuni pentru marele suflet a lui Pavel, s'au rostit cuvinte cu multă căldură despre sprijinul ce trebuie dat țărânimii, și s'a cântat cântece românești străbătând sufletele, și înalțându-le, ca o dovadă, pentru ceice vreau să ne răpească școlarele, că trupul să poate ucide, dar sufletul, — sufletul românesc niciodată.

* În 24 Maiu, s'a împlinit anul, de când a apărut întâiul ziar românesc în Basarabia. În răstimpul acesta multumită stăruințelor tinere ale bătrânului și harnicului »moldovean« Gavrilă, ziarul »Basarabia« a deșteptat la Românii basarabeni iar dorul de carte românească, așa că astazi, trei sunt ziarele menite să răspundă lumina binefăcătoare și să readucă la viață un milion și jumătate de Români cari zac sub urgia cnutului și a întunecării rusece.

De curând s'au scos pe românește la Chișinău Psaltirea. Și tot acolo la seminarul rusec s'a câștigat o catedră de limba română. Profesor: Constantinescu, om cu carte și om de inimă.

Dați zorii vremurilor mai bune.

* Fără multă vorbă înregistrăm și noi știrea laudată de ziaarele noastre despre pedepsa de 15 zile închisoare ce s'a croit editorului nostru pentru publicarea unui articol istoric asupra lui Al. Popu-Illariu. — Cu șfiala cuvenită anunțăm că zilele trecute au fost citați la căpitanul poliției din Sibiiu dñii Octavian Goga și Dr. Ion Lupăș pentru a se ascultă în chestia inermării unor articole publicate în revista »Țara noastră«. Neavând cautiune politică revista noastră, comentariul îl păstrăm în suflet.

Aviz.

Aducem la cunoștința on. noștri abonați că Scoarțele Luceafărului împodobite cu motive de țesături și cusături românești, în colorii, sunt gata.

Abonaților cari le-au comandat, li s'au trimis recomandat. Dacă vre-unul nu le-a primit, rugăm să ni le reclame în timpul cel mai scurt.

Scoarțe se pot comandă pe toți anii — cu excepțiunea anului I — cu prețul de 2 cor. fiecare scoarță, expediată franco.

Adm. „Luceafărului”.

Redactor: OCT. C. TÂSLAUANU.

Cumpărați numărul jubilar Carol I. Prețul 1 cor. 10 bani.